

Pri Korenikovih.

(Povest iz sredine tega stoletja. — Spisal *Pivčan.*)

II.

Kakor se širi kolobar, ako skališ mirno stoječo mlako, da ti kar miglja pred očmi vse polno valov in valčkov, tako se je v kratkem raznesla novica o železnici po vsej Pivki. Ljudje so ugibali to in ono, povpraševali in hodili okoli župana, a vkljub temu ni vedel nihče, pri čem je.

Kake tri tedne po Tončkovem odhodu v mesto prideta v Šempeter dva gosposki oblečena človeka in ž njima zemljemerec iz trga. Za njimi je stopal mož, ki se ni orzl ne na levo, ne na desno in je nosil na rami trinogato rogovilo, ki ni bila ničemur podobna.

Pri županu se oglasijo, in ta mora takoj ž njimi. Čez grm in strn jo, udarijo naravnost na šempeterski pašnik. Sluga postavi rogovilo na noge nekaj časa jo gospôda popravljajo in prestavljajo, nato pa gledajo skozi neko cev drug za drugim sedaj proti Postojni, sedaj na jug tja v Brkine. Domači zemljemerec vedno dopoveduje in kaže po okolici, onadva zapisujeta vse.

Tu opravijo kmalu in korakajo nato za županom proti Selcu. Na griču pred cerkvico se ustavijo in ponové isti poskus. Od tu prehodijo ves levi in desni breg Pivke tja do Rakitnika. Na vrtu prvega posestnika v tej vasi zopet merijo in zapisujejo, nato pa odslové župana in odidejo s trškim inženirjem v Postojno.

Župan je vso pot domov godrnjal in klel železnico, „ženirje“ in vse „škrice“, ki so se morali kaj takega izmisliti, da nima človek miru pred njimi.

Minilo je za tem par tednov. Zemljemerec se ni od onega dne prikazal nobeden več. Ljudje so bili že tega mnenja, da se je gospôda skesala in prišla do spoznanja, da na Pivki ni treba železnice.

„Kaj ne, da iz vsega tega ne bo nič?“ ustavi Smodin župana, ko je prišel neko nedeljo popoludne po opravlku v Selce. „Kaj so pa rekli gospodje? Ti, vem, da si jih razumel.“

„Toliko se spominjam, da jim ni bilo nikjer povšeči.“

„Jaz sem vedno dejal, da jim bodo naši griči delali siv las. Seveda, gospôda misli, da je povsod taka ravnina kakor ob mestih in tam po Ogerskem, kjer so si izmislili tega vraga.“

V tem se jima pridružita Mežan in Korenika, ki sta čula poslednje besede.

„Nič, nič! Proč z vsemi ugovori“, začne Mežan. „Železnico dobimo. To je tako gotovo, kakor jaz stojim tukaj. Od Ljubljane semkaj je za grajenje že vse pripravljeno.“

„Saj pravim, mislijo, da je povsod tak svet kakor tam“, zavrne ga Smodin.

„O, tudi to vedó, kako je pri nas. Zato jo bodo tudi izpeljali uprav skozi našo dolino. V Postojni bo pa postaja, to je, tam bodo stopali na voz in se vozili proti Trstu ali pa na sever. Kaj ne, Semec, midva bova takoj pri prvih.“

„Kosmata kapa, kje neki izveste vse to?“

„Novice‘ pišejo take stvari ‚Novice‘. Pri gospodu župniku sem jih dobil. Slučajno jih imam pri sebi. Poslušajta:

„C. kr. višje vodstvo železnocestnih stavb je za zidanje poslopij na postaji v Postojni razpisalo oklic, da naj se do 22. tega meseca po pismenih ponudbah oglašé, ki želé te zidanja prevzeti; stroški vsega dela so prevdarjeni na 99.871 glđ. 57 kr.; kdor se bo ponudil predpisane dela za najmanjši denar prevzeti, tistemu se bodo izročile. Ponudba po pismu ima zadnji čas do 22. tega meseca opoldne na Dunaju biti pri omenjenem vodstvu.

C. kr. osrednje vodstvo za železnice.“

Mežan bi bil še nekaj rad povedal iz ‚Novic‘, da ni prišel po župana občinski sluga.

Koncem meseca oktobra se zopet oglašé ‚gospôda‘ z „rogovilo“ pri županu. A danes je še nekdo drugi ž njimi, ki je izmej vseh še najbolj gosposki oblečen. To je vodja stavbinskih del na železni cesti — g. Liborio. Nekaj časa gledajo okoli, nato privleče g. Liborio svoj debeli zapisnik iz notranjih prostorov suknje-dopetače in zamrma trškemu inženirju nekaj o Selcu. In res jih mora peljati župan proti tej vasi.

Prišedši tjekaj obstanejo najpreje na robu griča na južni strani vasi, nato se spravijo na holmec, ki brani vasico navalom mrzle burje. Na obeh brdih merijo in ugibljejo, kako bi bilo bolje. Slednjič se vendar sporazumejo toliko, da zataknejo na obeh krajih neke kole. A še niso pri koncu. Sluga, ki se je že naveličal vedno predstavljati rogovilo, priveže na ukaz jednega izmej zemljemercev na jeden kol vrstico in klopčič v roki odvijaje hiti ž njo skozi vas in jo priveže na oni strani za drugi kol.

Vaščanje kar zijajo, kaj bo neki iz tega. Vedno večja množica se nabira okrog teh učenjakov — sedaj bi rekli: veščakov —, a kaj, ko jih nikdo ne razume, kaj imajo pred seboj. Kar od strani gledajo ter blagrujejo Cestnika, ki stoji koj tik rogovile in se pomenkuje z ‚ženirji‘.

Cestnik je bil jedini v vasi, ki je za silo klatil nemščino in nekoliko tudi laščino. Služil je cesarju celih dvanajst let, bil pod Radeckijem na Laškem in, ker je vedno opravljal službo ‚usmiljenega brata‘, da je pobiral ranjence na voz, prišel je srečno iz vojske domov. Kar se je naučil pri vojaki, je bilo — kakor se je večkrat rad pobahal — največ vredno, da je postal ‚galant‘, kar bi se reklo po naše, da zna občevati z ljudmi, in da se je naučil ‚špraho‘, bodisi ‚tajč po hrusten‘, bodisi laški ‚parlá‘. Žalibog, da je te svoje zmožnosti le preveč uporabljal in vedno raji okoli hodil nego doma skrbel za kmetijo in svoje paglavce, ki so se potepali po vsej vasi. Povsodi je bil zraven, kjer je bilo treba kaj pomešetiti ali prenesti kako pošto. V to je bil tudi ustvarjen kakor nalašč, kajti ljudje so trdili, da mu je že tekel jeziček tako, da bi ga ne ugnalo vsako prepirljivo babišče.

Dolgo časa ugibljejo naši zemljemerci to in ono. Vodja železnih cest se razvname v živahnem pogovoru s Cestnikom, kažoč vedno tja v sredo vasi. Konec vsega pogovora je bil, da je g. Liborio Cestniku toplo stisnil roko in nekamo zadovoljno mignil svojim sodrugom za odhod. Cestnik je še

spremil g. vodjo do glavne ceste, odkoder mu je pokazal pot proti Postojni. Drugi so odšli z županom v Šempeter.

Vračajoč se domov ustavi se Cestnik pred Korenikovo hišo, vstopi se pred gospodarja, ki je iz Slavine prišedšemu Mežanu na dolgo in široko pripovedoval o ‚ženirjih‘, in ga ogovori, kar popreje ni storil morda pol leta ne, ker je bil Cestnik previsok, da bi privoščil besedo ubogemu poldružniku.

„Korenika, čemu si ti letos postavljaj novo hišo!“

Te besede je spremljal škodoželjen smeh, in Korenika ga začudeno gleda.

„Korenika, raje bi pustil podrtino, kakoršno je naredila burja!“

Zopet zaničljiv nasmeh.

To je bilo Mežanu le preveč, da odgovori mesto Korenike.

„Ce ne veste družega, prijatelj, nego zaničevati poštene ljudi, tedaj storite še par korakov do svojega doma. Nihče vas ni klical semkaj.“

„No, le počasi, oče Mežanov, le počasi. Saj vem, da sta s Koreniko tako zvezana, kakor bi bila rodna brata in vrhu tega še dvojčiča. A jaz ne morem kaj, Korenika je neumno storil, da se je lotil letos zidanja svoje bajte, in je. No, da ne bosta menila, da se norčujem, vama raje povem, kaj je sklenila danes komisija, ko smo merili svet na onih brdih. Veš, Korenika, — saj menda si bil zraven; zdi se mi, da sem te videl, kako si zijal od daleč — takrat, ko je tisti sluga tekel z vrstico skozi vas in jo napel na drugi kol, stala je tvoja hiša uprav pod motvozom. Gospodom se je to zdelo nekamo sitno, ukazali so torej prestaviti višje in nižje. A vselej so godrnjali, ker se to ni vjemalo z njih računi. Postavili so torej kole na prvotno mesto, in železniški vodja g. Liborio, je mignil z rameni in dejal: ‚Niks z' moch'n, das Hütt' nidersturzen'. He, he, veš kaj to pomeni?“

Mežan se kar za glavo prime, kajti on, nekdanji cesarski služabnik, je tudi že toliko znal kot bahač Cestnik. Korenika pa gleda resno in osuplo, nekaj hudega sluteč.

„No, tvoja hiša bo šla rakom zvižgat, kosom pet“, zakrohoče se Cestnik. „Podrli jo bodo in zasuli. Železnica bo drdrala tukaj čez, in ne sledu ne bo potlej niti po tvoji bajti, niti po tvojem vrtu.“

Korenika je nemo zrl pred-se, kar izpregovoriti ni mogel. Šele za nekaj časa je izustil:

„Ce pa res ne morejo peljati tistega vraga drugodi nego čez krvave žulje mojih rok, tedaj pa tudi ni na svetu nobene pravice več. Bog, ti mi grehe odpusti! Kaj ste vsi skupaj znoreli, ka-li? Ali se hočete šaliti in igrati z menoj in mojo družino zato, ker nas tare uboštvo?“

Ker je govoril Korenika precej glasno, zbere se kmalu nekaj sosedov na dvorišču. No, še bolj pridne so bile seveda njih ženice, ki so se pa le bolj od kraja držale, vendar v toliki razdalji od Cestnika, da jim ni ušla ne jedna beseda.

Cestnik uvidi takoj svoj neljubi položaj, da ga večina gleda po strani, zato se jim hoče odtegniti. Vendar si ne more kaj, da ne bi še zadnje strupene osti nameril v Koreniko.

„Veš kaj, jaz povem, kar sem slišal. Name se ne huduj. Nikar pa ne misli, da nima gospôda pravice kaj jednakega storiti. Meniš li, če imaš sina v mestu, da si že toliko visok, da bi se te ne smela gosposka niti dotakniti. Doma bi ga bil obdržal doma, da bi ti pomagal podirati hišo. Ha, ha!“

Pri teh besedah se Cestnik zasukne, in ne meneč se za okoli stoječe, odide na svoj dom.

Nejevoljno gledajo vsi za njim, in Mežan, kateremu je ta kratki čas bivanja v Selcu presedal že Cestnik popolnoma, reče proti vaščanom:

„Saj ne vé, kaj govori. Gola prevzetnost in zavist ga je in nič drugega. Meni se smili, in zakaj? Ker ne uvidi, kak revež je. In da gre zabavljat zoper Tončka v mestu, ki je v čast in ponos celi vasi. Možje, ali res morete kaj takega poslušati? Jaz vam pravim: Če vam je še kaj za ponos mar, tedaj stopite tej izjedi na noge. Izjedi, pravim, vse naše vasi, saj drugega imena tako ne zasluži —.“

Še bi ne bilo konca tej propovedi, da ni prišel iz hiše Korenika malo na pražnje oblečen s svojo navadno gorjačo v roki.

„No, kam pa, kam?“ obrne se govornik proti prišlecem. „Menda vendar ne misliš radi tega vse popustiti in iti —?“

„V Šempeter grem k županu. Hočem vedeti, kaj on pravi“, odvrne Korenika in se rine skozi množico.

„Saj res. Meni je bilo že popreje to na misli. Župan bo gotovo vedel, kako je ta reč; saj je bil, kakor si pravil, vedno zraven.“

Poslednjih besedij Korenika ni slišal, kajti brzih korakov jo je rezal iz vasi in zavil na veliko cesto proti Šempetru.

„Kaj menite? Je li res kaj na tem, kar je blebetal Cestnik tukaj, ali se gospôda samo šali?“ dé Smodin, ki je čul in videl vse, kar se je dogodilo pred kratkim na dvorišču.

„Veste kaj, jaz rečem, da je mogoče kaj takega“, povzame zopet Mežan besedo, „kajti grajenje železnice — to ni mala reč!“

„Pa bi vendar naredili kak ovinek! Ali morajo kar čez hišo ž njo?“ jezi se Semec, in vsi mu pritrdé.

Mežan se nasmehne:

„Lahko govorite tako, ker še niste videli te naprave. Ti Semec, ki kaj rad vozariš v Trst, kaj ne, kako nerad se ogneš po zimi s polnim vozom sena kakemu zametu? A pomisli, da vleče ta železnica po deset, petnajst in dvajset voz najedenkrat. Zato tudi skušajo pri grajenju ogibati se kolikor mogoče ovinkov. Najraje imajo, da se postavi ta pot v ravni črti, kakor stoji tu v ‚Novicah‘, katere nesem od gospoda, da so jo naredili tostran Ljubljane. Dve uri v daljavo ni skrivljena niti za las.“

„A-a!“

„Da, to sem bral, ko sem pokukal nekoliko po poti noter. Drugikrat vam povem kaj več iz njih, a sedaj moram domov, da pogledam, kaj je še zanimivega v njih. E, veste, vedno bom hvaležen rajni materi, da so me svoje dni s palico v roki gonili k g. ‚učitelju‘, ki me je vsak dan zlasal vsaj trikrat. Sedaj vendar-le vem, kaj pomenja črno na belem.“

To rekši, se poslovil Mežan od družbe in odide domov s snopičem Novic' pod pazduho.

Ostali se tudi kmalu razidejo, nekateri blagrujoč Mežana radi njegove znanosti, drugi pomilujoč Koreniko in njegovo družino, tretji priporočujoč železnico tisoč vragom in hudujoč se na svet, ki se je gotovo postavil na glavo, da počenja take neumnosti.

Pozno zvečer se je vrnil Korenika od županstva. Na ognjišču so sedeli gospodinja, Polde, Anka in svak Semec in se živahno pogovarjali o Tončku, ki sedaj gotovo še ne vé ničesar o teh zmešnjavah, kako prijetno bo, ko pride v kratkem za božične praznike domov itd.; kar vstopi v vežo gospodar. Še se mu je brala na licu skrb, vendar ona žalost in obupnost, s katero je odšel od doma, izginila je s potez njegovega zgubančenega čela, in mirno, udano je voščil družini po svoji navadi „dober večer“.

„Bog ga daj, da bi bil kaj boljši in veselejši nego popoldan. No, kaj bo s hišo?“

„Pasti bo morala, žal, da ne bo ostal kamen na kamenu.“

Nato je bolesten vzdih in kratek molk.

„No, tako hudo vendar-le ne bo, kakor sem mislil sprva. Spomladi, ko začnejo delati to cesto, bomo morali iz hiše. Stanovanje dobimo plačano od komisije in ostanemo tam toliko časa, dokler si ne postavimo nove hiše, za katero nam tudi odštejejo potrebne stroške. Tako mi je pravil župan in pristavil, da je bolje udati se, nego z gospôdo priti navzkriž.“

Nekako malomarno prikimajo ostali in se pogovarjajo in ugibljejo o tej stvari pozno v noč — — — (Dalje prihodnjíč.)

Zaznamovani dnevi.

(Spisal *J. Štrukelj*.)

II. Sejem.

Gožek, Francka, Tonček, Jákec, Metka, Ančka in Mihec — vsi, vseh sedem je bilo Zadetovčevih. Vsi so bili zdravi, čvrsti in srečni, saj so bili stariši dokaj premožni, in kruha z miznice ni zmanjkalo nikoli, denarja je pa tudi bilo za vse potrebe dovolj. Kaj bi se kdo za tisto zmenil ako je Mihec, ki je bil šele šest tednov pri hiši, včasih malo pojokal? Tako navado ima pač vsakdo prvi čas svojega življenja. Seveda, Jožku, ki je čakal samo še nedelje, da bi stopil v svoje štirinajsto leto, zdelo se je otročje. Njegovi mlajši bratje in sestre pa niso tako malo cenili joka, ampak veliko so mu zaupali, zlasti kadar kake stvari drugače niso mogli izprositi.

Tako sta tudi pred sejmom sv. Pavla Francka in Tonček poskusila z glasnim jokom doseči, da bi šla z očetom na sejem v Dolino.